

3 Правило на Лопитал

3.1 Теорема на Коши (обобщена теорема за крайните нараствания)

Нека

1. f и g са непрекъснати в $[a, b]$
2. f и g имат производна в (a, b)
3. $g'(x) \neq 0$ за всяко $x \in (a, b)$

Тогава $g(a) \neq g(b)$ и $c \in (a, b)$, за което $\frac{f'(c)}{g'(c)} = \frac{f(b) - f(a)}{g(b) - g(a)}$.

Забележка

$c \in (a, b) \Leftrightarrow c = a + t(b - a), t \in (0, 1)$ — позволява да избегнем ограничението $a < b$

3.2 Правило на Лопитал – основен вариант

За интервал J означаваме с J_0 интервала, състоящ се от вътрешните точки на J . Нека

- $a \in J$
- f и g са непрекъснати в J като $f(a) = g(a) = 0$
- f и g имат производна в $J_0 \setminus \{a\}$ и $g'(x) \neq 0$ за всяко $x \in J_0 \setminus \{a\}$
- съществува границата (крайна или безкрайна) $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L$

Тогава $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x)}{g(x)} = L$ (границата съществува).

Начало на доказателство:

$$\frac{f(x)}{g(x)} = \frac{f(x) - f(a)}{g(x) - g(a)} = \frac{f'(a + t(x - a))}{g'(a + t(x - a))}$$

Приложение: ако f е непрекъснатата в a , има производна в $(a - \delta, a + \delta) \setminus \{a\}$ и съществува крайната границата $\lim_{x \rightarrow a} f'(x)$, то f има производна в a и f' е непрекъснатата в a

Примери

- $$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\arcsin x - \sin x}{\operatorname{tg} x - \operatorname{arctg} x} = \frac{1}{2}$$

- $$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - \sum_{k=0}^n \frac{x^k}{k!}}{x^n} = 0$$

- по-общо: ако f има производни до ред n в $(a - \delta, a + \delta)$, то

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - \sum_{k=0}^n \frac{(x-a)^k}{k!} f^{(k)}(a)}{(x-a)^n} = 0$$

- Функцията $F(x) = \begin{cases} \frac{\sin x}{x} & \text{за } x \neq 0 \\ 1 & \text{за } x = 0 \end{cases}$ има непрекъсната производна

3.3 Правило на Лопитал – уточнен вариант

Означаваме с J_* едно от следните множества $(a - \delta, a + \delta) \setminus \{a\}$, $(a - \delta, a)$, $(a, a + \delta)$. Нека

- $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \lim_{x \rightarrow a} g(x) = 0$
- f и g имат производна в J_* и $g'(x) \neq 0$ за всяко $x \in J_*$
- съществува границата (крайна или безкрайна) $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L$

Тогава $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x)}{g(x)} = L$ (границата съществува).

Начало на доказателство: Дефинираме $f(a) = g(a) = 0$. По този начин, f и g стават непрекъснати в a , т.е. приложим е основният вариант на правилото на Лопитал.

3.4 Правило на Лопитал – в безкрайност

Нека

- $\lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow +\infty} g(x) = 0$
- f и g имат производна в $(B, +\infty)$ и $g'(x) \neq 0$ за всяко $x \in (B, +\infty)$
- съществува границата (крайна или безкрайна) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L$

Тогава $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f(x)}{g(x)} = L$ (границата съществува).

Доказателство: Нека $F(u) = f\left(\frac{1}{u}\right)$ и $G(u) = g\left(\frac{1}{u}\right)$. Тези функции удовлетворяват условията на уточнени вариант на правилото на Лопитал за интервала $\left(0, \frac{1}{B}\right)$. Тогава

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f(x)}{g(x)} = \lim_{u \rightarrow 0} \frac{F(u)}{G(u)} = \lim_{u \rightarrow 0} \frac{F'(u)}{G'(u)} = \lim_{u \rightarrow 0} \frac{-\frac{1}{u^2} \cdot f'\left(\frac{1}{u}\right)}{-\frac{1}{u^2} \cdot g'\left(\frac{1}{u}\right)} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L.$$

3.5 Правило на Лопитал – безкрайни граници

Нека

- $\lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow +\infty} g(x) = \infty$
- f и g имат производна в $(B, +\infty)$ и $g'(x) \neq 0$ за всяко $x \in (B, +\infty)$
- съществува границата (крайна или безкрайна) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L$

Тогава $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f(x)}{g(x)} = L$ (границата съществува).

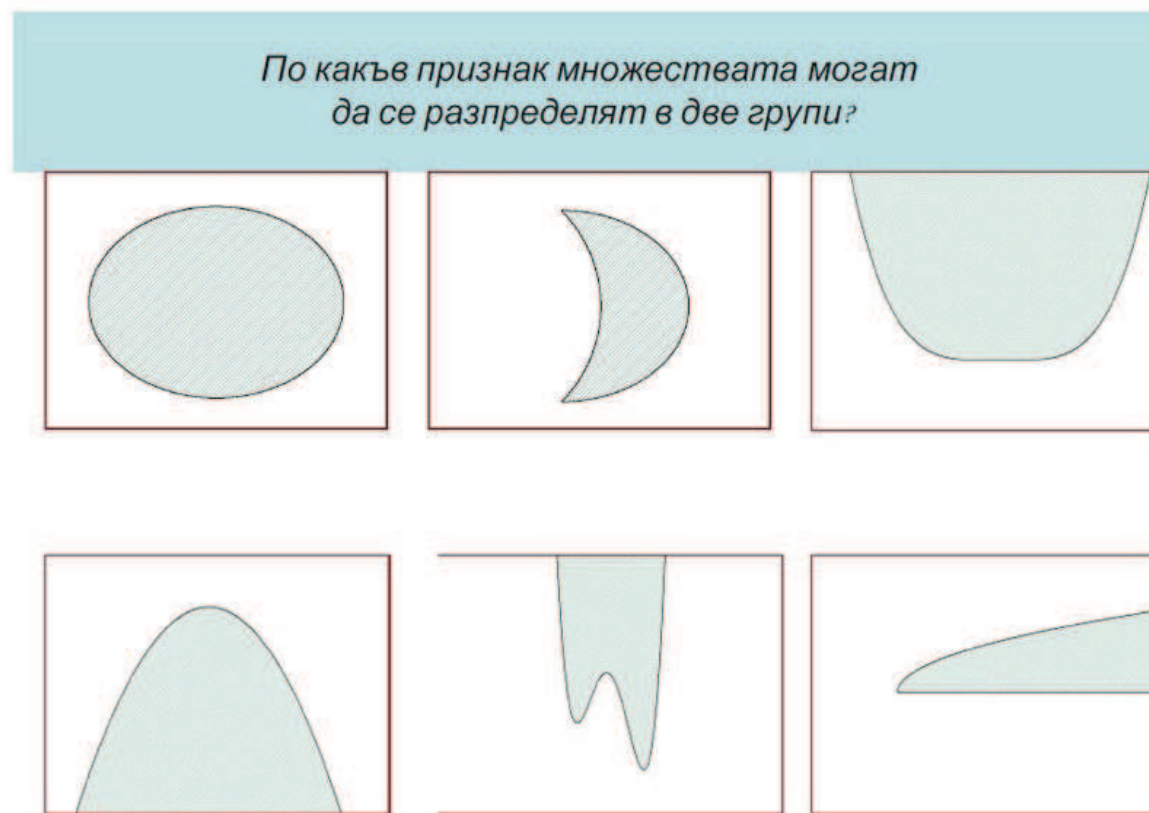
Примери

$$1) \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x^a}{e^x} = 0 ; \quad 2) a > 0 \Rightarrow \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln x}{x^a} = 0 ; \quad 3) a > 0 \Rightarrow \lim_{x \rightarrow 0} x^a \ln x = 0 .$$

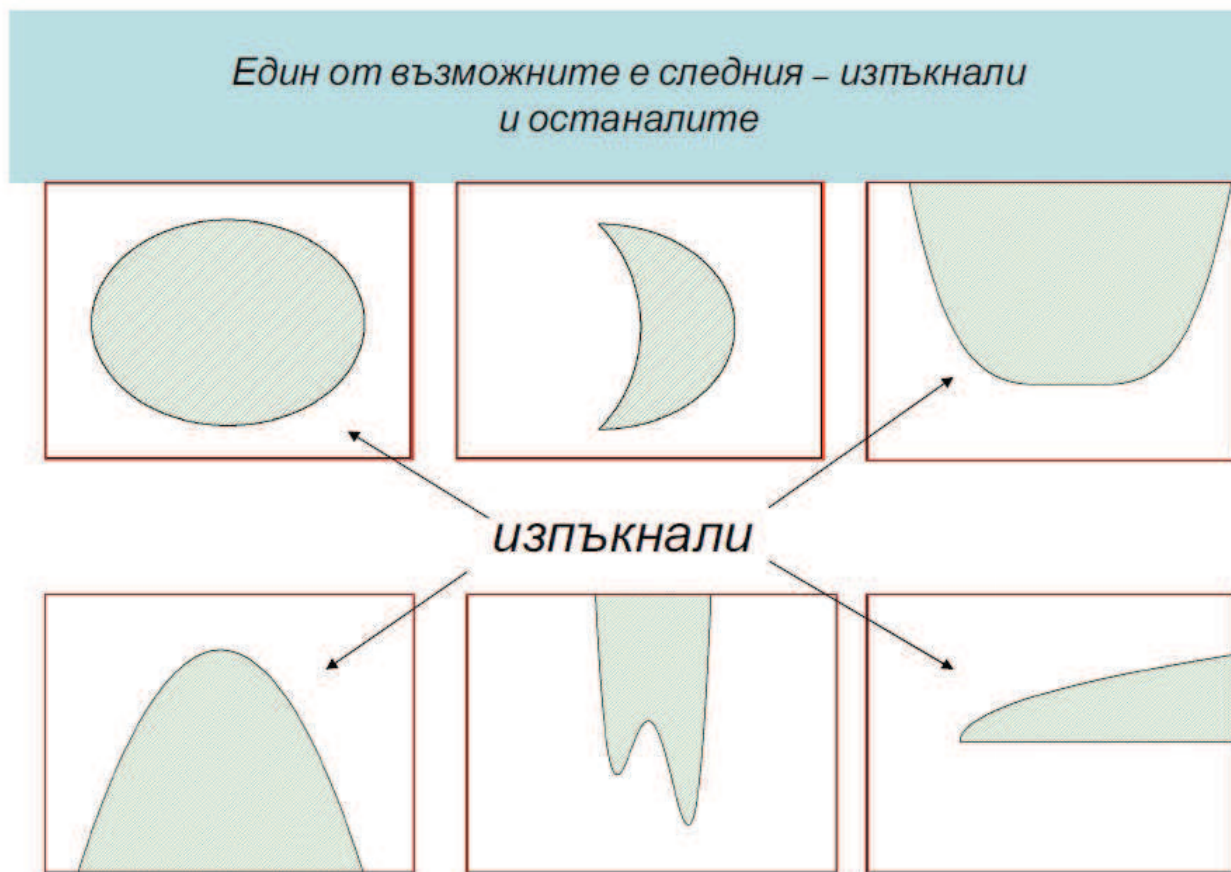
4 Изпъкнали функции

4.1 Изпъкнали множества

Въпрос

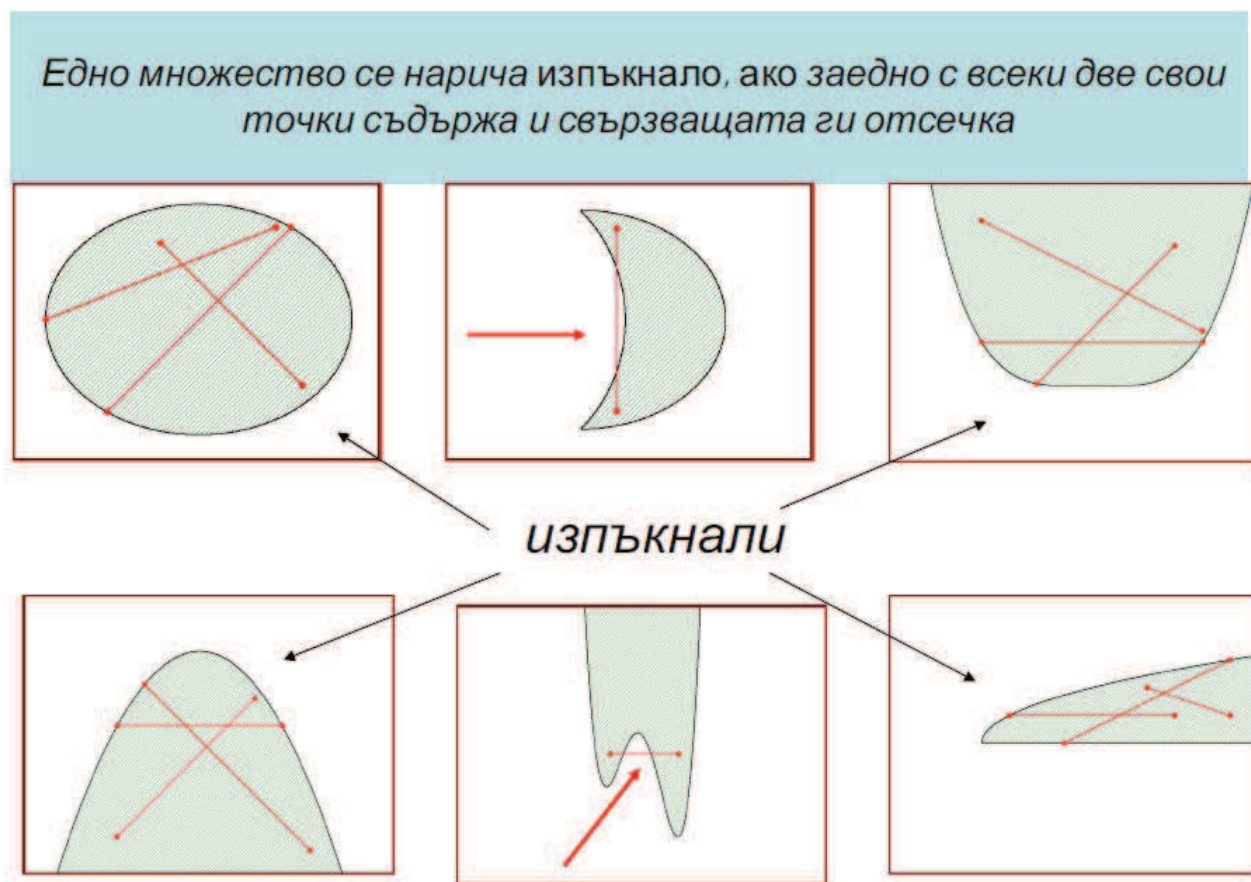

Възможен отговор

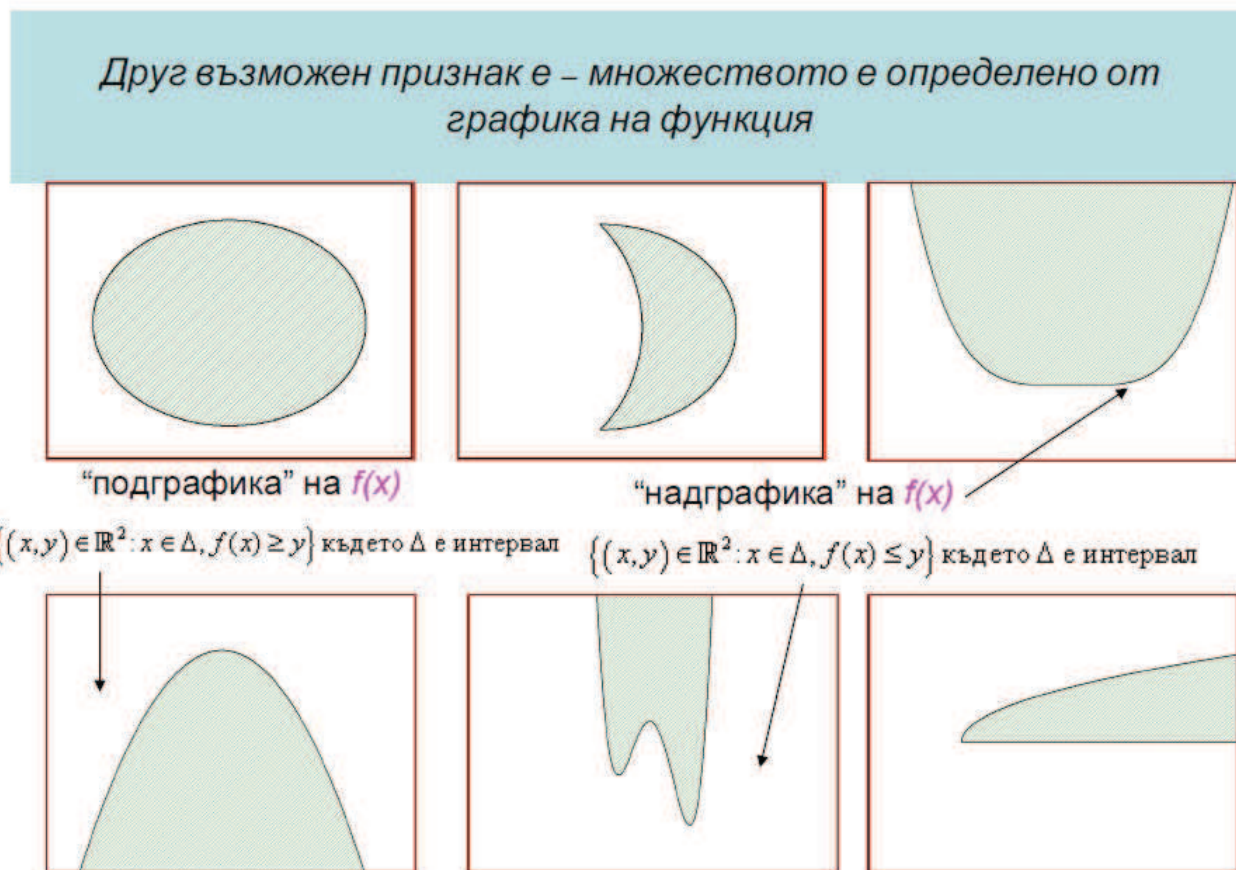

Изпъкнали множества

Друг възможен отговор

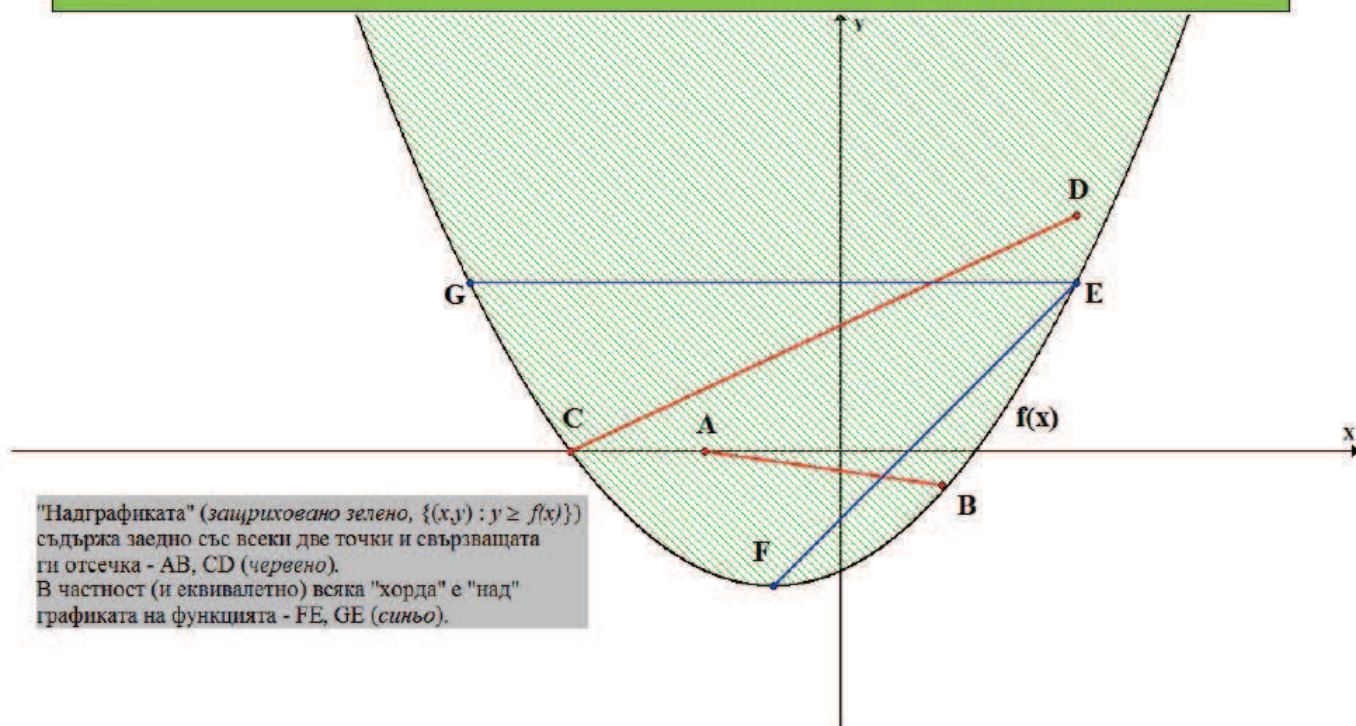

4.2 Изпъкнали функции

4.2.1 Изпъкнали функции

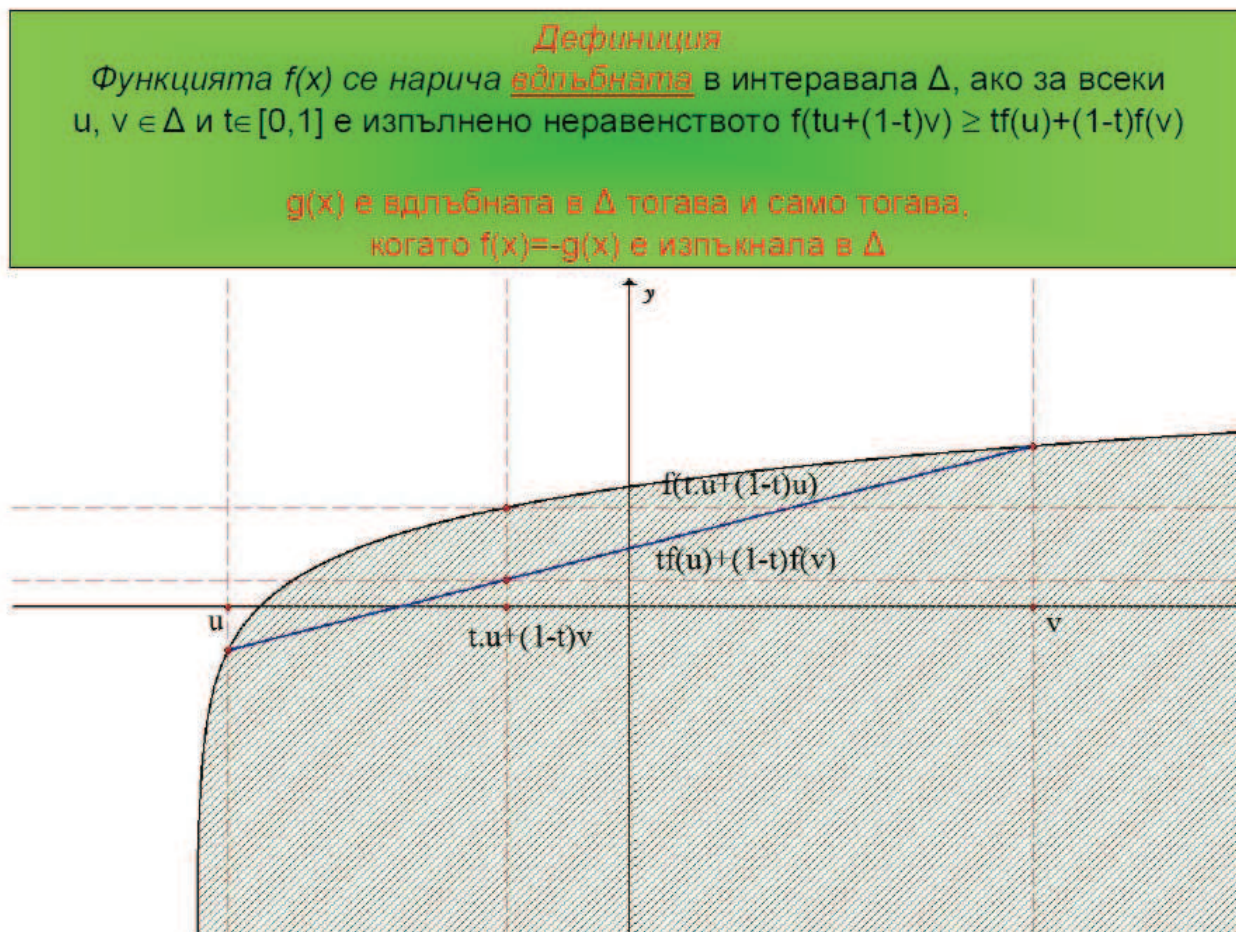
Дефиниция

Функцията $f(x)$ се нарича изпъкнала в интервала Δ , ако за всеки $u, v \in \Delta$ и $t \in [0, 1]$ е изпълнено неравенството $f(tu + (1-t)v) \leq tf(u) + (1-t)f(v)$

4.2.2 Вдлъбнати функции

4.2.3 Строго изпъкнали (вдлъбнати) функции

- Казваме, че функцията f е строго изпъкнала в интервал Δ , ако за всеки $x, y \in \Delta$, $x \neq y$ и всяко $t \in (0, 1)$ е изпълнено

$$f(tx + (1 - t)y) < tf(x) + (1 - t)f(y)$$

- Казваме, че функцията f е строго вдлъбната в интервал Δ , ако за всеки $x, y \in \Delta$, $x \neq y$ и всяко $t \in (0, 1)$ е изпълнено

$$f(tx + (1 - t)y) > tf(x) + (1 - t)f(y)$$

4.2.4 Неравенство на Йенсен

Нека f е изпъкнала в интервал Δ . Тогава за всеки $x_k \in \Delta$, $k = 1, 2, \dots, n$ и всеки $p_k \geq 0$, $k = 1, 2, \dots, n$, $\sum_{k=1}^n p_k = 1$ е изпълнено

$$f\left(\sum_{k=1}^n p_k x_k\right) \leq \sum_{k=1}^n p_k f(x_k)$$

Ако f е строго изпъкнала и $p_k < 1$, $k = 1, 2, \dots, n$, то равенство имаме само за $x_1 = x_2 = \dots = x_n$

Доказателство: „индуктивна стъпка“ — $s = \sum_{k=1}^n p_k$, $y = \frac{1}{s} \sum_{k=1}^n p_k x_k$. Тогава

$$f\left(\sum_{k=1}^{n+1} p_k x_k\right) = f(sy + p_{n+1}x_{n+1}) \leq sf(y) + p_{n+1}x_{n+1} \leq s \sum_{k=1}^n \frac{p_k}{s} f(x_k) + p_{n+1}x_{n+1}$$

4.2.5 Приложения

За всеки $x_k > 0$, $k = 1, 2, \dots, n$ и всеки $p_k \geq 0$, $k = 1, 2, \dots, n$, $\sum_{k=1}^n p_k = 1$ е изпълнено

$$\prod_{k=1}^n x_k^{p_k} \leq \sum_{k=1}^n p_k x_k$$

Доказателство: $\ln x$ е строго вдлъбната функция.

За всеки $x_k > 0$, $k = 1, 2, \dots, n$ е изпълнено

$$\sqrt[n]{\prod_{k=1}^n x_k} \leq \frac{1}{n} \sum_{k=1}^n x_k$$

Доказателство: $p_k = \frac{1}{n}$, $k = 1, 2, \dots, n$.

Неравенство на Хьолдер

За $p > 1$, $q > 1$, $\frac{1}{p} + \frac{1}{q} = 1$ и неотрицателни x_k , y_k , $k = 1, 2, \dots, n$ е изпълнено

$$\sum_{k=1}^n x_k y_k \leq \left(\sum_{k=1}^n x_k^p \right)^{\frac{1}{p}} \left(\sum_{k=1}^n y_k^q \right)^{\frac{1}{q}}$$

Доказателство: $uv \leq \frac{u^p}{p} + \frac{v^q}{q}$. Нека $X = \sum_{k=1}^n x_k^p$, $Y = \sum_{k=1}^n y_k^q$. Имаме

$$\sum_{k=1}^n \frac{x_k}{X^{1/p}} \cdot \frac{y_k}{Y^{1/q}} \leq \sum_{k=1}^n \left(\frac{x_k^p}{pX} + \frac{y_k^q}{qY} \right) = \frac{1}{p} + \frac{1}{q} = 1.$$

Неравенство на Коши, Буняковски, Шварц

За неотрицателни x_k , y_k , $k = 1, 2, \dots, n$ е изпълнено

$$\sum_{k=1}^n x_k y_k \leq \sqrt{\sum_{k=1}^n x_k^2} \sqrt{\sum_{k=1}^n y_k^2}$$

4.3 Еквивалентни условия

4.3.1 Еквивалентни условия — I-ва част

Функцията f е изпъкнала в интервал Δ тогава и само тогава, когато

за всеки $u, v, z \in \Delta$, $u < v < z$ е изпълнено

- (1) $f(v) \leq \frac{z-v}{z-u} f(u) + \frac{v-u}{z-u} f(z)$

Доказателство: $v = tu + (1-t)z \Leftrightarrow t = \frac{z-v}{z-u} \in [0, 1]$.

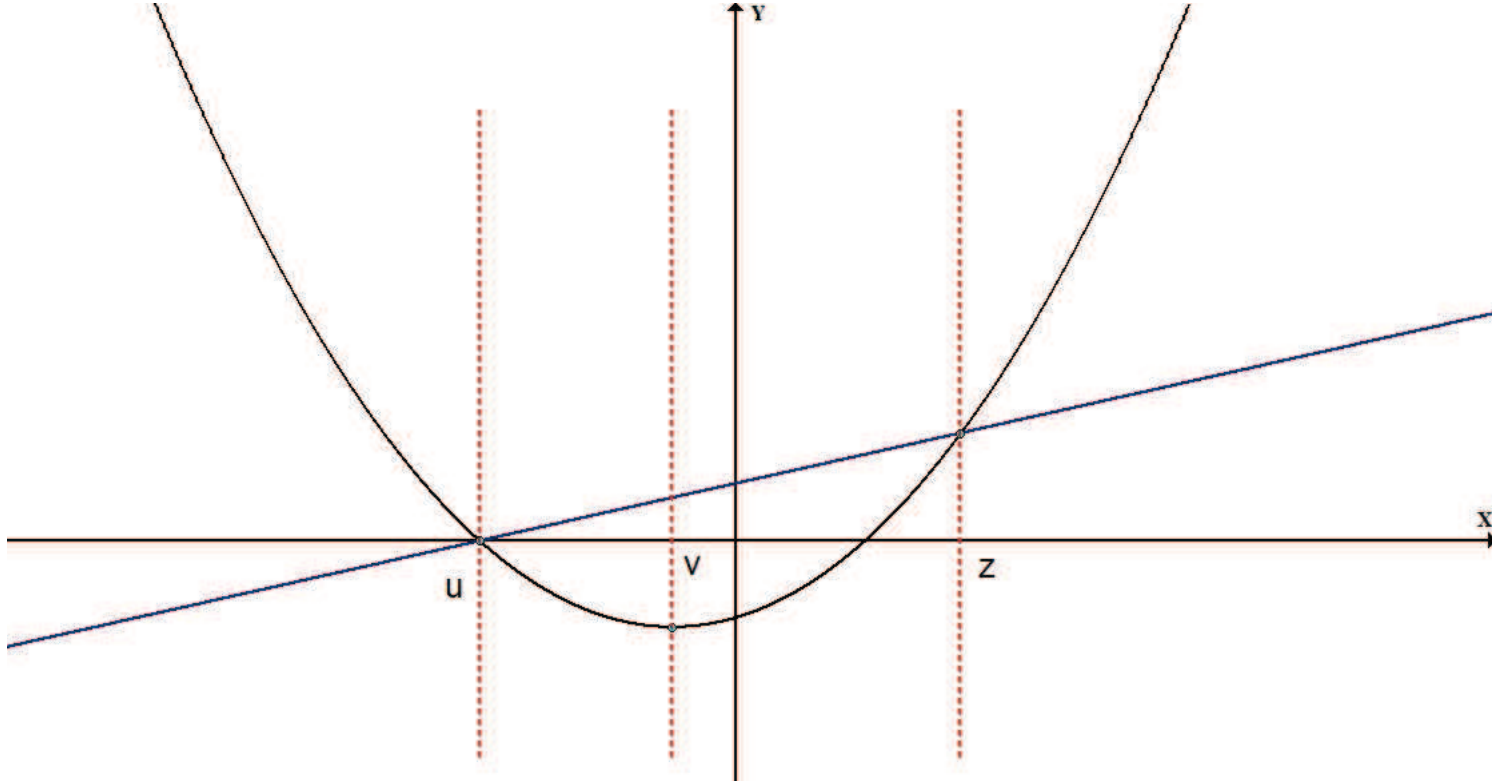
(1) $\Leftrightarrow$ (4) получаваме с умножаване (разделяне) с $z-u > 0$.

- (2) $f(u) \geq \frac{z-u}{z-v} f(v) + \frac{u-v}{z-v} f(z)$

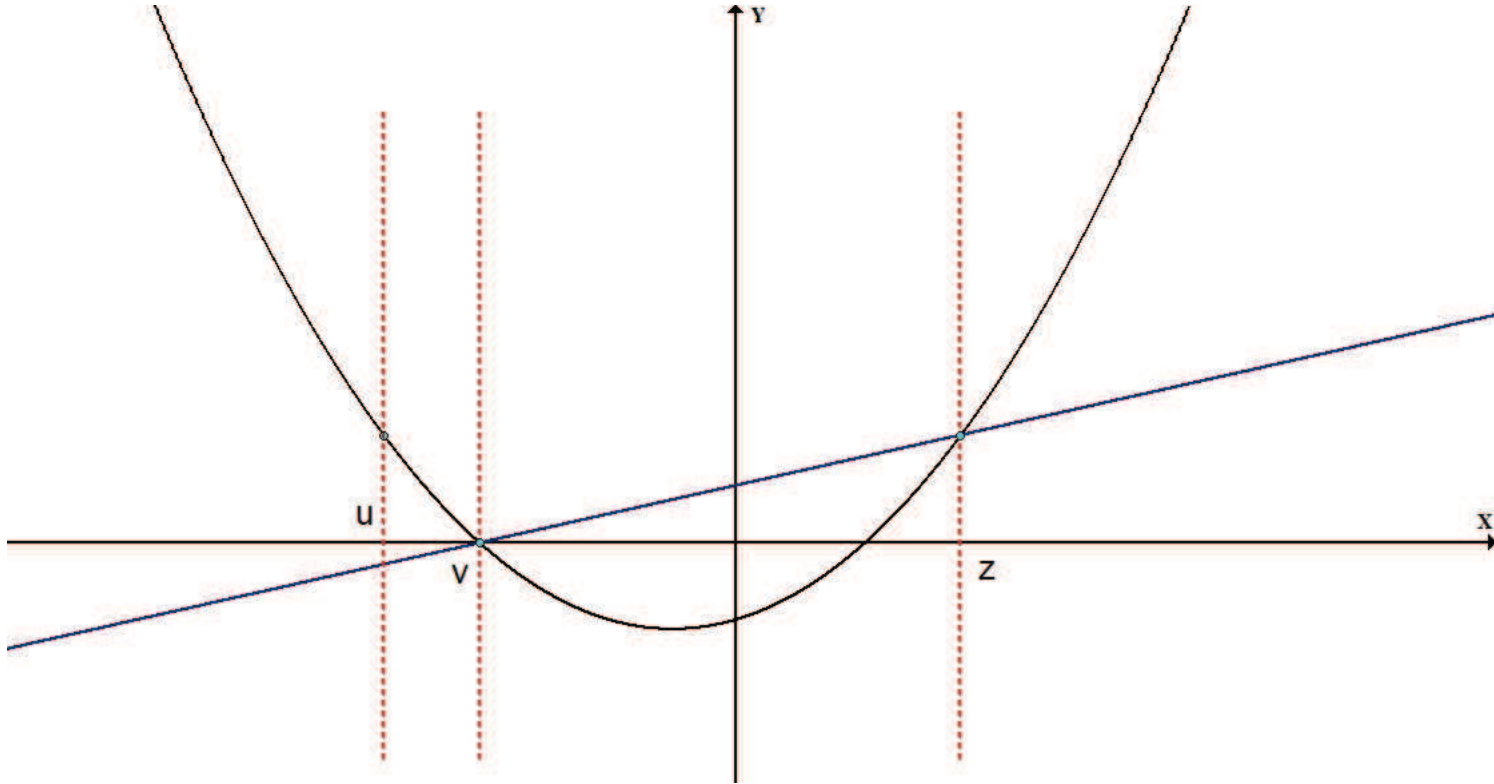
- (3) $f(z) \geq \frac{v-z}{v-u} f(v) + \frac{z-u}{v-u} f(u)$

- (4) $(v-u)f(z) + (z-v)f(u) + (u-z)f(v) \geq 0$

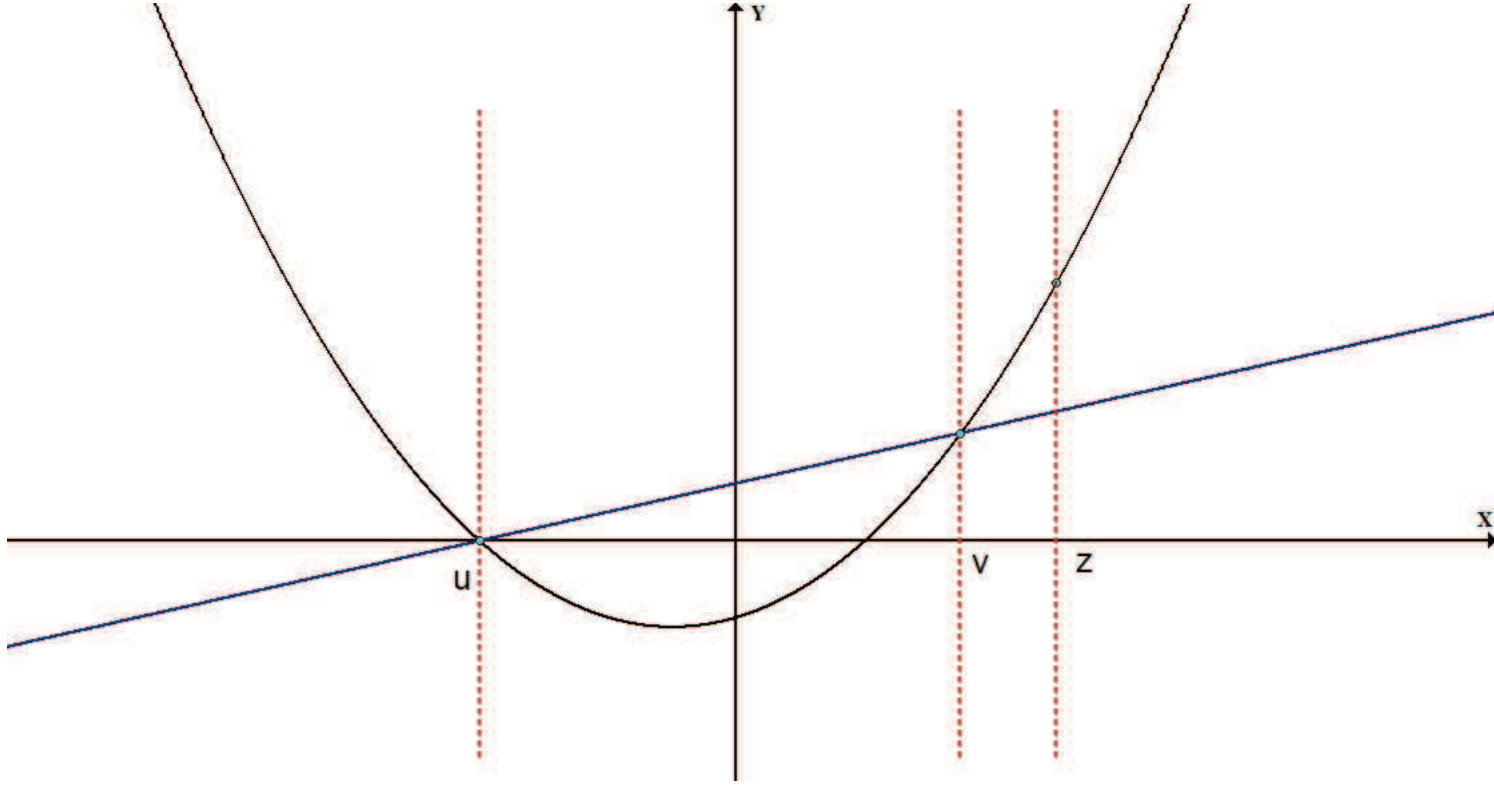
$$(1) \quad f(v) \leq \frac{z-v}{z-u} f(u) + \frac{v-u}{z-u} f(z)$$

$$(2) \quad f(u) \geq \frac{z-u}{z-v} f(v) + \frac{u-v}{z-v} f(z)$$

$$(3) \quad f(z) \geq \frac{v-z}{v-u} f(v) + \frac{z-u}{v-u} f(u)$$

4.3.2 Еквивалентни условия — II-ра част

Функцията f е изпъкнала в интервал Δ тогава и само тогава, когато за всеки $u, v, z \in \Delta$, $u < v < z$ е изпълнено

- (4) $(v - u) f(z) + (z - v) f(u) + (u - z) f(v) \geq 0$

- (5) $\frac{f(u) - f(v)}{u - v} \leq \frac{f(z) - f(v)}{z - v}$

Доказателство: записваме (4) във вида

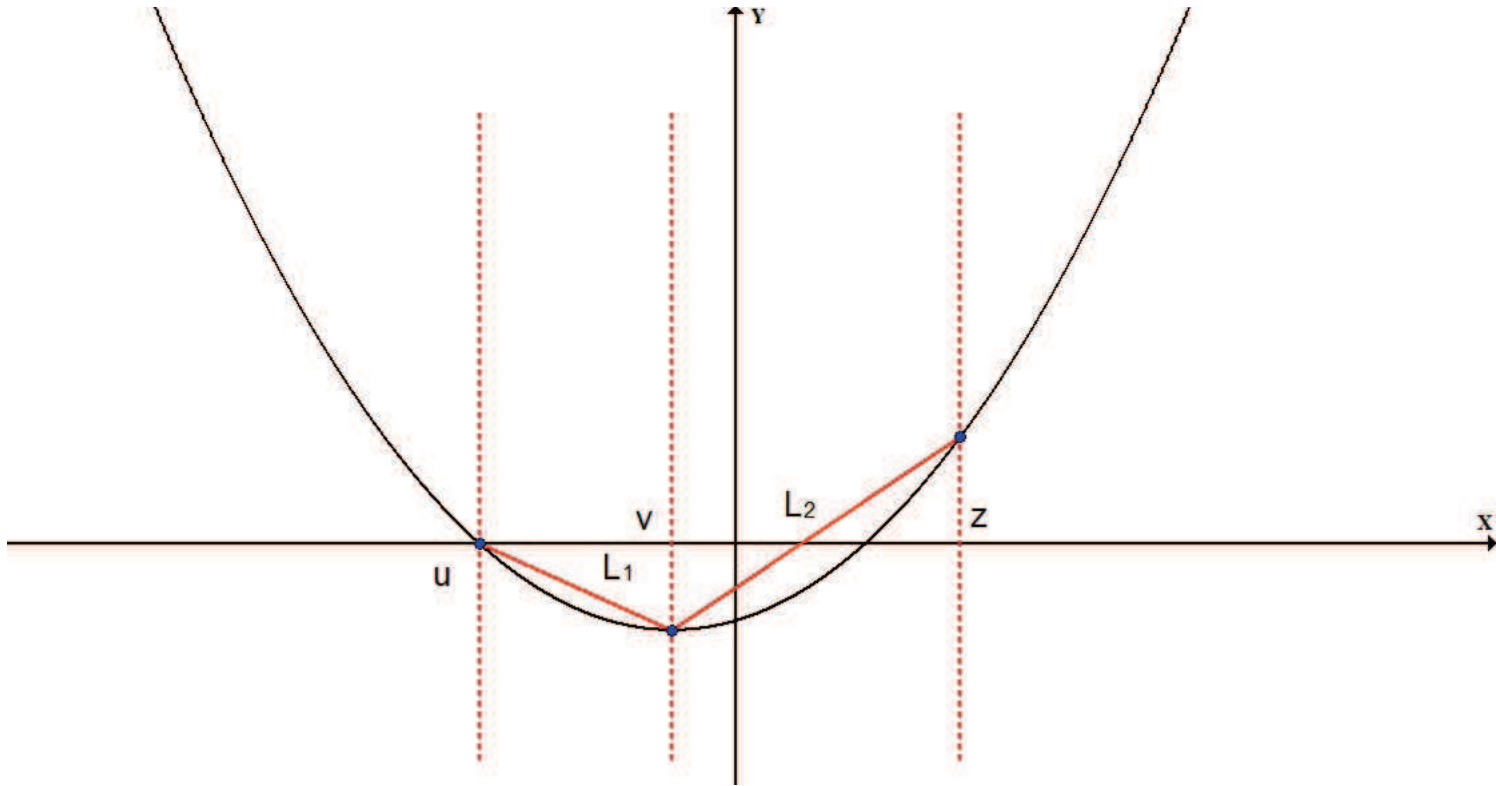
$$(v - u) f(z) + (z - v) f(u) - (v - u + z - v) f(v) \geq 0, \text{ или}$$

$(v - u) (f(z) - f(v)) \geq (z - v) (f(v) - f(u))$. След разделяне на $(v - u)(z - v) > 0$, получаваме (5). Преобразуванията са еквивалентни.

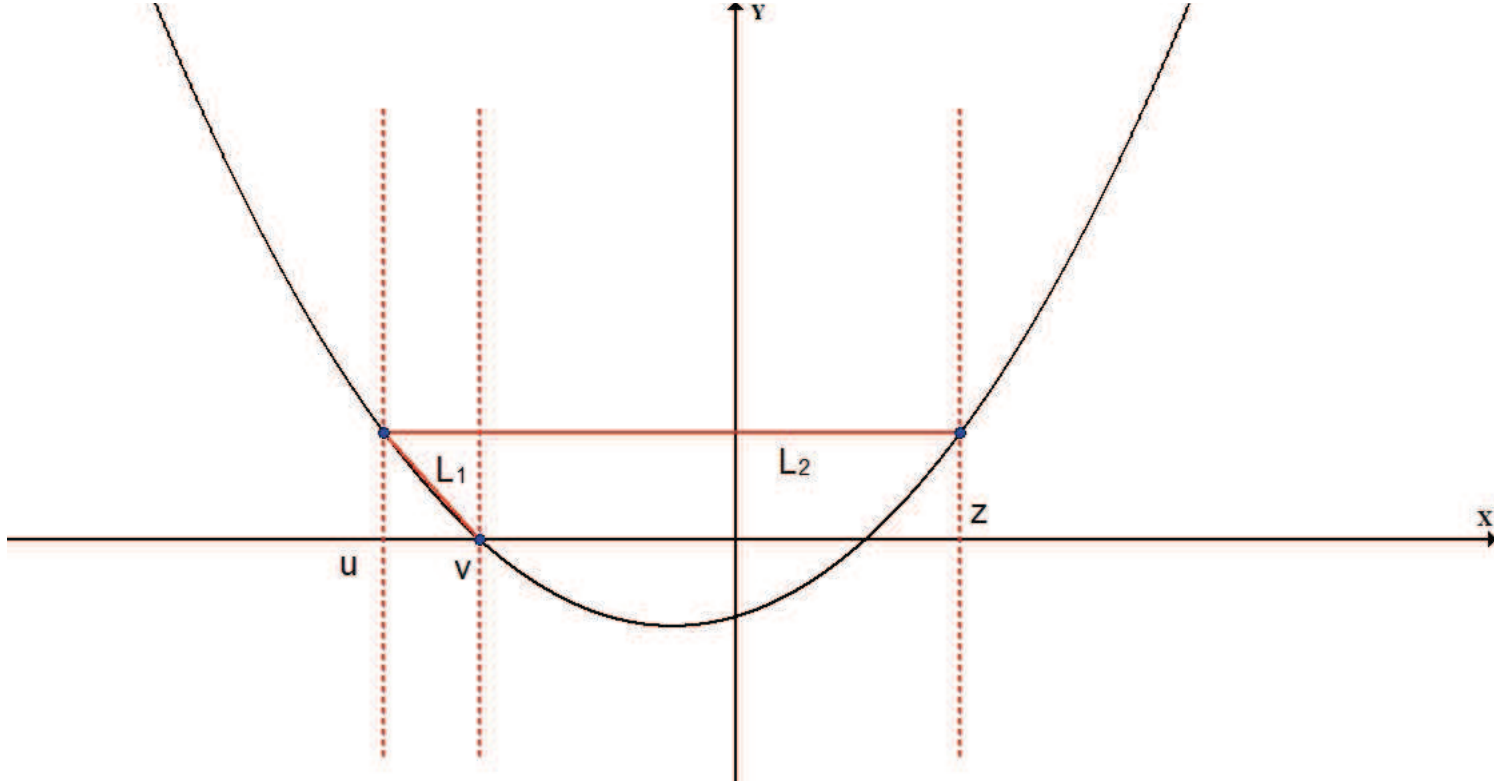
- (6) $\frac{f(v) - f(u)}{v - u} \leq \frac{f(z) - f(u)}{z - u}$

- (7) $\frac{f(u) - f(z)}{u - z} \leq \frac{f(v) - f(z)}{v - z}$

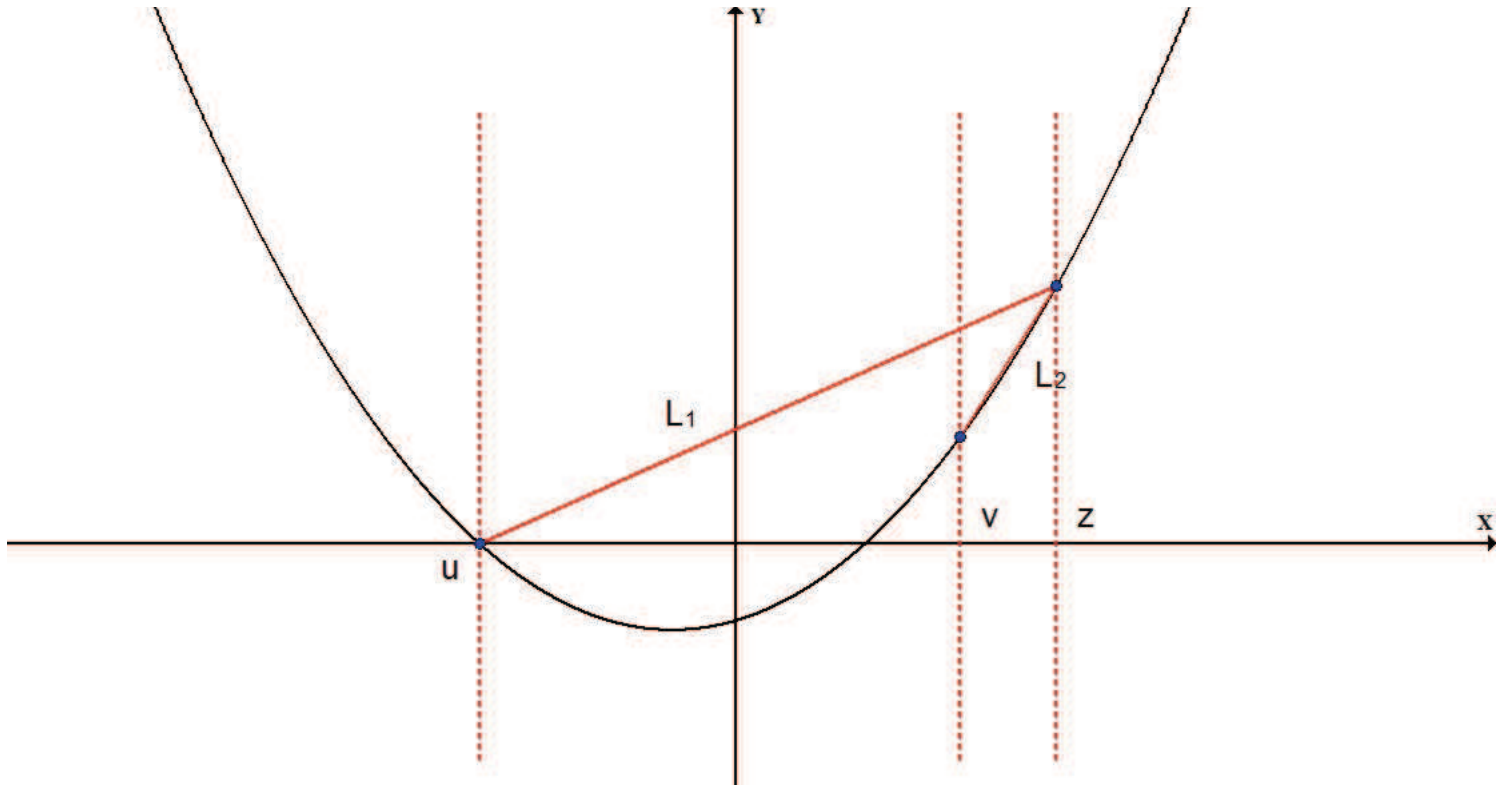
$$(5) \quad \frac{f(u) - f(v)}{u - v} \leq \frac{f(z) - f(v)}{z - v}$$

$$(6) \quad \frac{f(v) - f(u)}{v - u} \leq \frac{f(z) - f(u)}{z - u}$$

$$(7) \quad \frac{f(u) - f(z)}{u - z} \leq \frac{f(v) - f(z)}{v - z}$$

4.3.3 Вдлъбнати, строго изпъкнали (вдлъбнати) функции

- Функцията f е вдлъбната в интервал Δ тогава и само тогава, когато неравенствата (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7) са в противоположната посока.
- Функцията f е строго изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ тогава и само тогава, когато в неравенствата (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7) (противоположните им) не се допуска равенство, т.е. те са строги.

4.4 Монотонност на диференчното частно

- Функцията f е изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ тогава и само тогава, когато за всяко $a \in \Delta$ функцията $\varphi(x) = \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ е растяща (намаляваща) в $\Delta \setminus \{a\}$.
- Функцията f е строго изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ тогава и само тогава, когато за всяко $a \in \Delta$ функцията $\varphi(x) = \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ е строго растяща (намаляваща) в $\Delta \setminus \{a\}$.

4.5 Непрекъснатост

- Ако f е изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ и $a \in \Delta$ е вътрешна точка, то съществуват крайните граници $f'_-(a) = \lim_{x \rightarrow a-0} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ и $f'_+(a) = \lim_{x \rightarrow a+0} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$.
- Ако f е изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ и $a \in \Delta$ е вътрешна точка, то f е непрекъсната в a .

4.6 Еквивалентни условия при наличие на производна

Нека f е непрекъсната в интервал Δ и има производна във вътрешните му точки. Тогава

1. f е изпъкнала (вдлъбната) в Δ тогава и само тогава, когато f' е растяща (намаляваща) в Δ .

Доказателство:

$\Rightarrow$ Нека f е изпъкнала в интервала Δ и $x < y$, $x, y \in \Delta$. За всеки $x < u < v < y$ имаме

$$\begin{aligned}
 f'(x) &\leq \frac{f(u) - f(x)}{u - x} = \frac{f(x) - f(u)}{x - u} \leq \frac{f(v) - f(u)}{v - u} = \\
 &= \frac{f(u) - f(v)}{u - v} \leq \frac{f(y) - f(v)}{y - v} = \frac{f(v) - f(y)}{v - y} \leq f'(y)
 \end{aligned}$$

$\Leftarrow$ Нека $u < v < z$ са от Δ . От теоремата за крайните нараствания получаваме

$\frac{f(u) - f(v)}{u - v} = f'(c_1)$, $u < c_1 < v$ и $\frac{f(z) - f(v)}{z - v} = f'(c_2)$, $v < c_2 < z$. От нарастването на f' и $c_1 < v < c_2$ следва условието (5).

2. f е строго изпъкнала (вдлъбната) в Δ тогава и само тогава, когато f' е строго растяща (намаляваща) в Δ .

3. f е изпъкнала (вдлъбната) в Δ тогава и само тогава, когато

за всяка вътрешна точка $a \in \Delta$ и всяко $x \in \Delta$ е изпълнено $f(x) \geq f'(a)(x - a) + f(a)$

$(f(x) \leq f'(a)(x - a) + f(a))$

Доказателство:

$\Rightarrow$ Нека f е изпъкнала в интервала Δ и $a \in \Delta$ е вътрешна точка.

Полагаме $g(x) = f(x) - (f'(a)(x - a) + f(a))$.

При $x < a$ имаме $g'(x) = f'(x) - f'(a) \leq 0$, т.е. $g(x)$ е намаляваща в интервала $\{t \leq a\} \cap \Delta$, което дава $g(x) \geq g(a) = 0$.

При $x > a$ имаме $g'(x) = f'(x) - f'(a) \geq 0$, т.е. $g(x)$ е растяща в интервала $\{t \geq a\} \cap \Delta$, което дава $g(x) \geq g(a) = 0$.

$\Leftarrow$ Нека $x < y$ са от Δ и $t \in (0, 1)$. Полагаме $u = tx + (1 - t)y$.

Тогава $f(x) \geq f'(u)(x - u) + f(u)$ и $f(y) \geq f'(u)(y - u) + f(u)$. Следователно

$$tf(x) + (1 - t)f(y) \geq f'(u)(t(x - u) + (1 - t)(y - u)) + (t + 1 - t)f(u) = f(u).$$

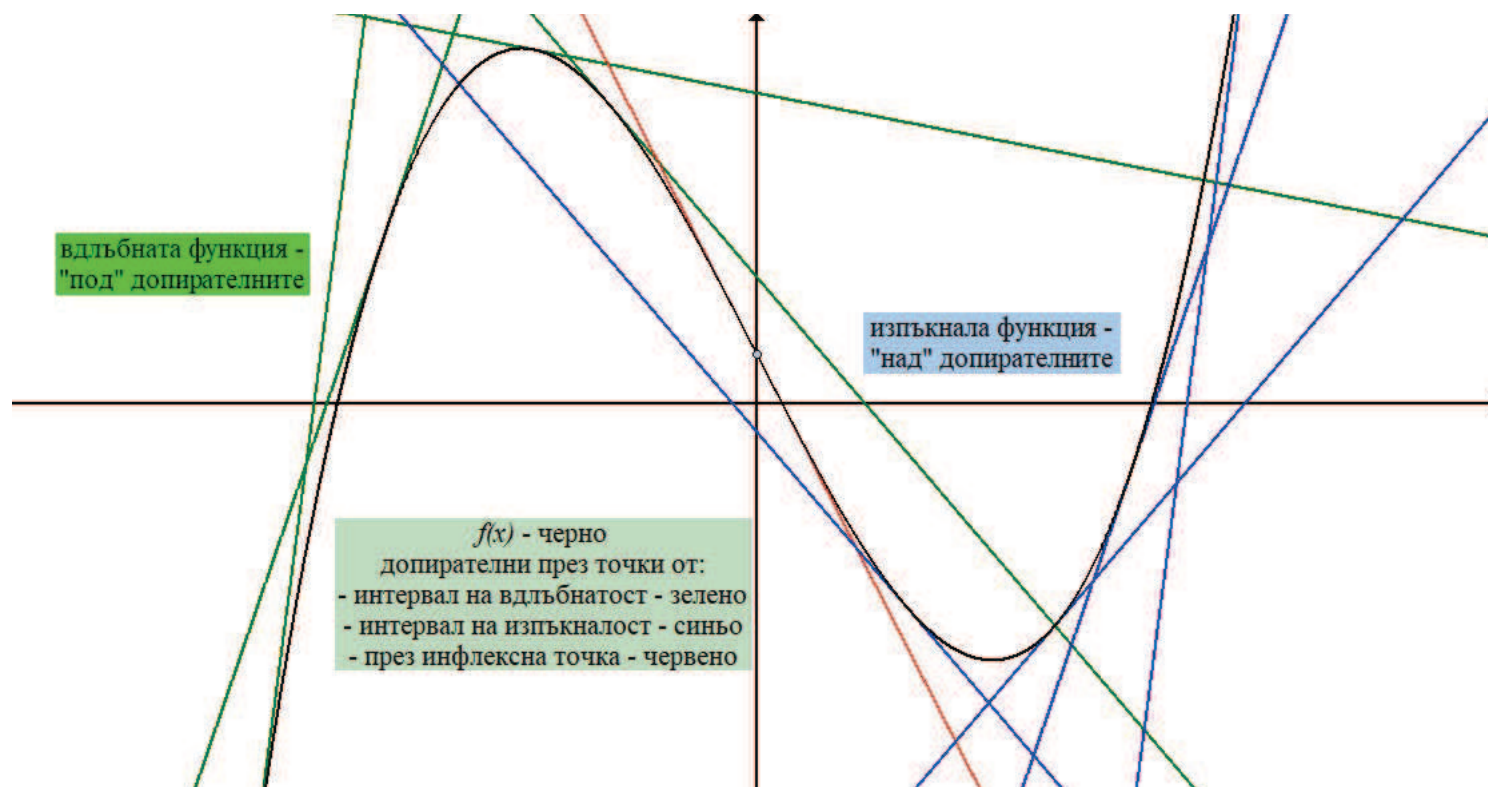
4. f е строго изпъкнала (вдлъбната) в интервал Δ тогава и само тогава, когато

за всяка вътрешна точка $a \in \Delta$ и всяко $x \in \Delta \setminus \{a\}$ е изпълнено $f(x) > f'(a)(x - a) + f(a)$

$(f(x) < f'(a)(x - a) + f(a))$

5. Ако f е изпъкнала (вдлъбната) в Δ , то f' е непрекъсната.

Графика и допирателни

4.7 Графика и асимптоти

- Нека f има производна в $(B, +\infty)$ и асимптота $y = kx + b$ при $x \rightarrow +\infty$.
  - ако f е изпъкнала в $(B, +\infty)$, то $f(x) \geq kx + b$ за всяко $x > B$
  - ако f вдлъбната в $(B, +\infty)$, то $f(x) \leq kx + b$ за всяко $x > B$
- Нека f има производна в $(-\infty, B)$ и асимптота $y = kx + b$ при $x \rightarrow -\infty$.
  - ако f е изпъкнала в $(-\infty, B)$, то $f(x) \geq kx + b$ за всяко $x < B$
  - ако f вдлъбната в $(-\infty, B)$, то $f(x) \leq kx + b$ за всяко $x < B$

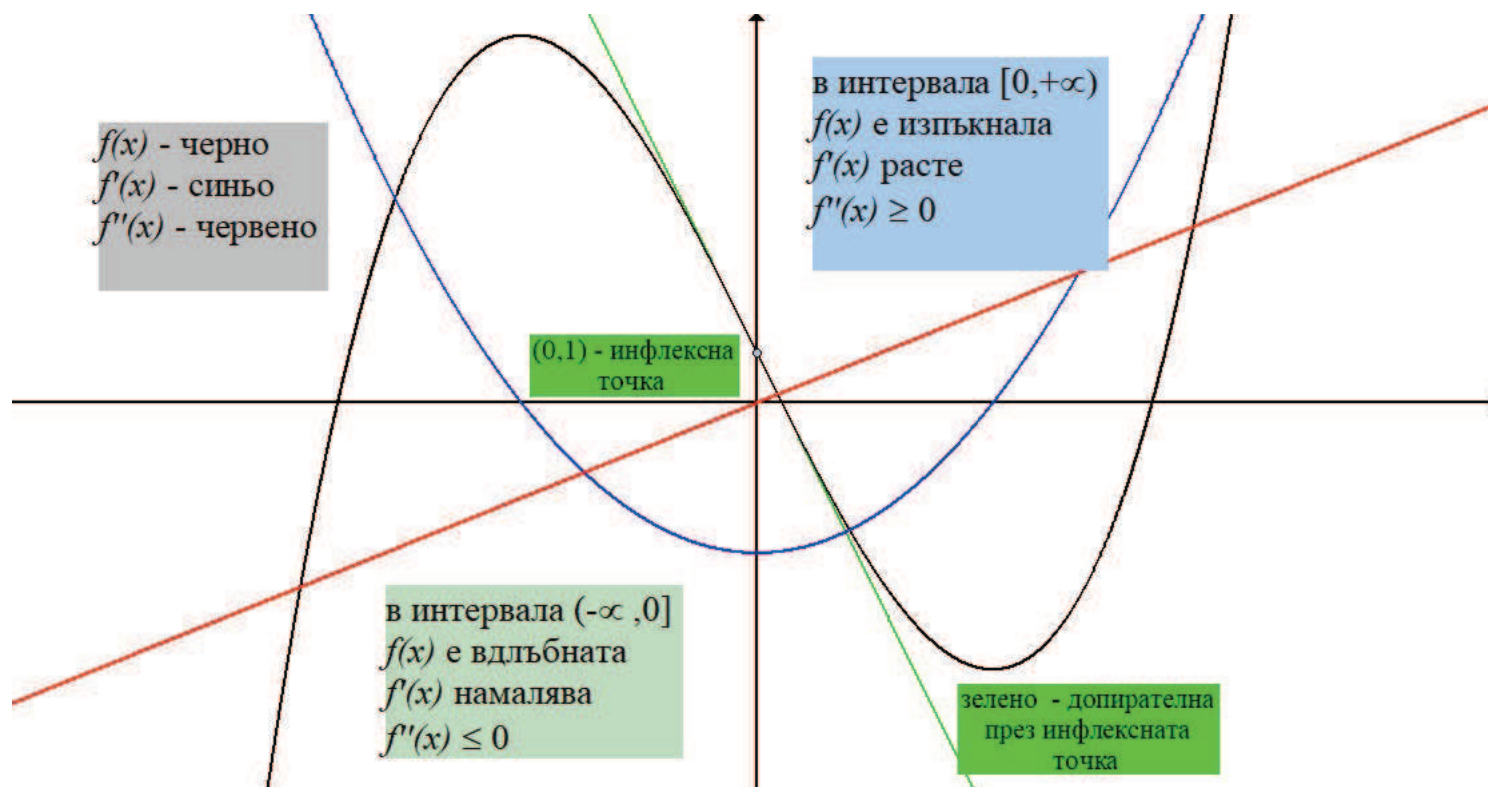
Доказателство: Нека f е изпъкнала в интервала $(B, +\infty)$. f' е растяща, следователно съществува границата $L = \lim_{x \rightarrow +\infty} f'(x)$ (крайна или $+\infty$). От условието за асимптота и правилото на Лопитал получаваме $k = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f(x)}{x} = \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{f'(x)}{1} = L$. Нарастването на f' означава, че $f'(x) \leq k$ за всяко $x \in (B, +\infty)$. За функцията $g(x) = f(x) - (kx + b)$ имаме $g'(x) = f'(x) - k \leq 0$, т.е. тя намалява. Отново от условието за асимптота намираме $\lim_{x \rightarrow +\infty} g(x) = 0$, което означава, че $g(x) \geq 0$ за всяко $x \in (B, +\infty)$.

4.8 Еквивалентни условия при наличие на втора производна

Нека f е непрекъсната в интервал Δ и има втора производна във вътрешните му точки.

- f е изпъкнала (вдлъбната) в Δ тогава и само тогава, когато $f''(x) \geq 0$ ($f''(x) \leq 0$) за всяка вътрешна точка $x \in \Delta$.
- Ако $f''(x) > 0$ ($f''(x) < 0$) за всяка вътрешна точка $x \in \Delta$, то f е строго изпъкнала (вдлъбната) в Δ .

НДУ с производна и втора производна

5 Формула на Тейлър

5.1 Формулировка

Нека $f(x)$ има производни до ред $n+1$ в околност $(a-\delta, a+\delta)$ на точката a и $p > 0$. За всяко $x \in (a-\delta, a+\delta)$ съществува c между a и x такава, че

$$\begin{aligned} f(x) &= \sum_{k=0}^n \frac{(x-a)^k}{k!} f^{(k)}(a) + \left(\frac{x-a}{x-c} \right)^p \frac{(x-c)^{n+1}}{n! p} f^{(n+1)}(c) = \\ &= f(a) + (x-a) f'(a) + \frac{(x-a)^2}{2} f''(a) + \dots + \frac{(x-a)^n}{n!} f^{(n)}(a) + R_{n+1}(x, p) \end{aligned}$$

Еквивалентна формулировка

Понеже числата между a и x могат да бъдат представени във вида $a + t(x-a)$ за $t \in (0, 1)$ заключението на теоремата може да бъде формулирано и така:

съществува $\theta \in (0, 1)$, за което

$$f(x) = \sum_{k=0}^n \frac{(x-a)^k}{k!} f^{(k)}(a) + \frac{(x-a)^{n+1} (1-\theta)^{n+1-p}}{n! p} f^{(n+1)}(a + \theta(x-a)) .$$

5.2 Доказателство

При $t \in [0, 1]$ полагаме

$$\varphi(t) = f(x) - \sum_{k=0}^n \frac{(x-a)^k}{k!} (1-t)^k f^{(k)}(a + t(x-a)) - Q(1-t)^p .$$

Избираме Q така, че $\varphi(0) = \varphi(1) = 0$, т.е. $Q = f(x) - \sum_{k=0}^n \frac{(x-a)^k}{k!} f^{(k)}(a)$. Имаме

$$\begin{aligned} \varphi'(t) &= -(x-a) f'(a + t(x-a)) - \\ &- \sum_{k=1}^n \left(-\frac{(x-a)^k}{(k-1)!} (1-t)^{k-1} f^{(k)}(a + t(x-a)) + \frac{(x-a)^{k+1}}{k!} (1-t)^k f^{(k+1)}(a + t(x-a)) \right) + Qp(1-t)^{p-1} = \\ &= -\frac{(x-a)^{n+1}}{n!} (1-t)^n f^{(n+1)}(a + t(x-a)) + Qp(1-t)^{p-1} . \end{aligned}$$

От теоремата на Рол, приложена за функцията $\varphi(t)$, получаваме исканото.

5.3 Различни форми на остатъчния член

- форма на Лагранж: $R_{n+1}(x) = \frac{(x-a)^{n+1}}{(n+1)!} f^{(n+1)}(a + \theta(x-a))$,
получава се при $p = n + 1$;
- форма на Коши: $R_{n+1}(x) = \frac{(x-a)^{n+1} (1-\theta)^n}{n!} f^{(n+1)}(a + \theta(x-a))$,
получава се при $p = 1$;
- форма на Пеано: $R_{n+1}(x) = o((x-a)^n)$, може да бъде получена от основната теорема, при предположение, че $f^{(n+1)}(x)$ е ограничена в околността $(a - \delta, a + \delta)$. При по-слаби предположения се получава от следващото твърдение.

5.4 Единственост на развитието на Тейлър

Нека $f(x)$ има производни до ред n в околност $(a - \delta, a + \delta)$ на точката a и $(n+1)$ -ва производна в точката a .

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - \sum_{k=0}^n b_k (x - a)^k}{(x - a)^n} = 0$$

тогава и само тогава, когато $b_k = \frac{f^{(k)}(a)}{k!}$ за $k = 0, 1, 2, \dots, n$.

5.5 Развитие на Маклорен за някои елементарни функции

$$\bullet \quad e^x = \sum_{k=0}^n \frac{x^k}{k!} + R_{n+1}(x)$$

$$R_{n+1}(x) = \frac{x^{n+1}}{(n+1)!} e^{\theta x} = \frac{x^{n+1} (1 - \theta_0)^n}{n!} e^{\theta_0 x} = o(x^n)$$

- $\sin x = \sum_{k=0}^n \frac{(-1)^k x^{2k+1}}{(2k+1)!} + R_{2n+3}(x)$
- $\cos x = \sum_{k=0}^n \frac{(-1)^k x^{2k}}{(2k)!} + R_{2n+2}(x)$
- $(1+x)^\alpha = \sum_{k=0}^n \binom{\alpha}{k} x^k + R_{n+1}(x)$
- $\ln(1+x) = \sum_{k=1}^n \frac{(-1)^{k-1} x^k}{k} + R_{n+1}(x)$
- $\operatorname{arctg} x = \sum_{k=0}^n \frac{(-1)^k x^{2k+1}}{2k+1} + o(x^{2n+2})$
- $\arcsin x = x + \sum_{k=1}^n \frac{(2k-1)!!}{(2k)!!} x^{2k+1} + o(x^{2n+2})$